

Botsing tussen oude en nieuwe beschaving

Liberaal rabijn Tamarah Benima spreekt de Rede fan Fryslân uit.

FOTO HOGE NOORDEN/JACOB VAN ESSEN

Voor je het weet ontstaat er een hiërarchie
van leed

Ik zie die dwingelandij,
dat totalitaire, om zich heen grijpen

Tamarah Benima

**Het Woke-activisme manifesteert zich als een nieuwe religie die maar weinig ruimte laat voor andere
zienswijzen.**

Rond het jaar 1000 liet de toenmalige paus een onderzoek uitvoeren. Hoe zat het met de kerstening van Europa, wilde hij weten. Decennia geleden verscheen er een artikel over in een Duits intellectueel blad. Ik ben het nooit vergeten, want de uitkomsten van het onderzoek waren te opmerkelijk. Veel kerkgemeenten deden maar wat, omdat ze geen adequate leiding hadden. Ik vermoed dat het in de Friese gebieden vanuit christelijk oogpunt al even droevig moet zijn geweest als in de rest van Europa. Immers, zelfs de vermaarde Frieslandkundige Herre Halbertsma verzucht in zijn monumentale werk *Frieslands Oudheid* wat Bonifatius in 716 aantrof: „Het grootste deel van de door Willibrord in citerior Fresia gestichte kerken was tijdens Radbods inval in vlammen opgegaan, terwijl de priesters de vlucht hadden moeten nemen.”

Willibrord was de voorganger als missionaris van Bonifatius. En citerior Fresia was het Friese gebied dat nu een deel van Utrecht is en Kennemerland, niet het huidige Friesland. Halbertsma: „Het christendom scheen voor het overige nog niet zo diep wortel te hebben geschoten, want allerwege werden de fana dilubrorum herbouwd en de cultura idularum hervat.” De tempels van de heidenen werden herbouwd en het aanbidden van hun goden werd door hen hervat.

Al gebruikt hij het ietwat verhullende Latijn, Halbertsma toont zich met wat hij zegt de vertegenwoordiger van de christenen die uiteindelijk de heidenen eronder kregen. Immers, wie bepaalt wat afgoden zijn en wat goden? Bonifatius wist precies wat het verschil was. En wat de waarheid. De in Engeland geboren bisschop wilde per se die waarheid verkondigen in het gebied.

De waarheid verkondigen zonder politieke macht kan gevaarlijk zijn. Bonifatius had politieke macht achter zich staan, maar niet genoeg. Hij werd vermoord, in 754, door wat nu Groningers zouden zijn. Was het een roofmoord? Martelaarschap? Politieke wraak voor het verwoesten van de heilige plekken en heilige beelden van de Friezen? De Blokkeerfriezen uit begin achttiende eeuw, die werkelijk gewelddadig waren, de moderne Blokkeerfriezen hebben geen vinger uitgestoken naar bemoeials van buitenaf, wilden in ieder geval een halt toeroepen aan het centralistische en imperialistische gedrag van de Habsburgers. Daarvan was Bonifatius een vertegenwoordiger. Maar hij was ook destructief vanwege 'de waarheid'.

De reden dat ik hieraan zoveel aandacht besteed, is dat in 754 de ene godsdienstige beschaving knalde op een andere godsdienstige beschaving. Ook nu is er een *clash of civilizations* gaande, maar anders dan Samuel Huntington poneerde in 1996. Dit keer, zo is mijn diepe overtuiging, tussen enerzijds een nieuwe religie die zich aan het vormen is – Woke – en anderzijds de religies zoals we die kennen. Ook al is het niet duidelijk dat er nu ook doden vallen, in de huidige botsing zijn er wel degelijk slachtoffers. Ook dodelijke. Dat is de reden waarom ik hoop dat deze nieuwe religie het niet zal halen.

Het boven-tribale karakter van de Westerse beschaving met zijn voortbrengselen – moderne, fundamentele wetenschap, seculiere staat, de burger die aan ieder gelijk is voor de wet en de democratie, en de idee van een ultieme, alles overkoepelende waarheid – staat onder druk. Door een nieuw, modern tribalisme, in het leven geroepen door Woke, een conglomeraat van deel-ideologieën met, ik moet het toegeven, zeer verleidelijke vooruitzichten: diversiteit; een einde aan alle vormen van racisme; gelijkheid van uitkomst en niet alleen gelijkheid van kansen, dus een goed leven voor iedereen; einde aan alle vormen van machtsongelijkheid; *the great reset*. Maar helaas, het in praktijk brengen van utopieën – en Woke is zo'n utopie – heeft meestal een zeer hoge prijs. Niets is namelijk zo destructief als tribale tegenstellingen.

Woke maakt zich schuldig aan demonisering (via de sociale media), censuur (op de sociale media), ontslag of zet van juridische middelen in. Plus de nieuwe tribalisten doen een beroep op 'het gevoel'. Harde feiten, harde cijfers, op basis van onderzoek of historische documenten – oftewel de objectieve waarheid – leggen het in deze botsing van beschavingen af tegen de subjectieve waarheid. 'Ik voel het zo' is het wapen waarmee elke discussie wordt gestopt. Ik zeg niet dat die subjectieve waarheid niet bestaat, en al helemaal niet dat die niet gehoord moet worden. Wel dat als de subjectieve waarheid de maatstaf wordt in politieke discussies, samenleven ontzettend ingewikkeld, zo niet onmogelijk wordt. Want voor je het weet ontstaat er een hiërarchie van leed: wiens verhaal van onderdrukking en onbegrip is het ergste, en wie moet op basis daarvan het meest worden voorgetrokken? Met wiens diversiteit moet het meest rekening worden gehouden?

Het primaat van het gevoel, zonder tempering door de rede, is hoe ik het begrijp een aspect van afgoderij. Het is een totalitair aspect. Een aanspraak op het gevoel – 'ik voel het zo' – hoeft natuurlijk absoluut niet te leiden tot dwingelandij, maar als er geen uitwisseling tussen zienswijzen mogelijk is tussen mensen, tussen groepen, wordt het wel gevaarlijk. Ik zie die dwingelandij, dat totalitaire, om zich heen grijpen. Misschien ben ik te veel beïnvloed door de Italiaanse filosoof Giorgio Agamben, die permanent waarschuwt tegen de uitzonderingstoestand en de biopolitiek – politiek die bepaalt wat de burger met zijn lichaam wel en niet mag doen.

Een voorbeeld, de noodtoestand duurt in Nederland al anderhalf jaar en het coronabeleid wordt feitelijk al anderhalf jaar bepaald door drie mensen: Rutte, Grapperhaus en De Jonge. Ingefluisterd door een wel erg beperkte groep experts. Misschien ben ik te veel beïnvloed door Hannah Arendt, die gewaarschuwd heeft dat totalitaire regimes tot de gebruikelijke regeringsvormen gaan behoren. Misschien ben ik te veel beïnvloed door Aldous Huxley, schrijver van *The Brave New World*. Hij voorspelde dat totalitaire regeringen in de toekomst hun ingezetenen niet met repressie zouden onderdrukken, maar met de belofte van veiligheid de vrijheid inperken; met instemming en tot volledige tevredenheid van die ingezetenen.

Toen ik Ab Osterhaus enkele dagen geleden op de televisie hoorde zeggen dat de ongevaccineerden eigenlijk het beste op een eiland bij elkaar gezet konden worden, moest ik aan Huxley denken. Ook wetenschappers, wereldwijd, hebben zich blijkbaar de laatste anderhalf jaar laten verleiden tot totalitair denken. Wat niet in hun narratief paste, moet het zwijgen worden opgelegd. En daarbij heeft Big Tech een handje geholpen, door meningen die Big Pharma onwelgevallig waren van de internetplatforms te verbannen. Let wel, alle mensen die op welk niveau ook beleid uitstippelen, of het nu bij de overheid, in de wetenschap of zelfs bij Big Tech en Big Pharma is, hebben de allerbeste bedoelingen. Daarvan ben ik overtuigd. Maar ik weet me ook, zeg ik als Jodin, gewaarschuwd door wat er in nazi-Duitsland plaatsvond. De beleidsmakers toen, op ieder niveau, dwars door de samenleving, hadden het beste voor met iedereen. Ook toen ze Joden als 'een gevaar voor de volksgezondheid' aanmerkten. Ook toen ze een oorlog startten tegen het toenmalige 'virus'. Speel dus niet met vuur door mensen nu in onze samenleving weg te zetten als 'gevaar voor de volksgezondheid', zoals minister De Jonge met regelmaat doet.

Terug naar Woke. Want de Wokedenkbeelden zijn geen gewone politieke ideeën gebleven, waarover een politieke discussie moet worden gevoerd, maar zo ongeveer heiligverklaard. Wie ze niet onderschrijft, is geen politieke tegenstander, maar een slecht mens, die gedemoniseerd, uitgestoten, ontslagen, en tot zwijgen gebracht moet worden. Daarin toont Woke zich een opvolger van de oude religies en van de twintigste eeuwse ideologieën. Wat te doen?

Ik pleit voor de onophoudelijke discussie met zo veel mogelijk mensen. Ik pleit voor daadwerkelijk onafhankelijke wetenschappers. Ik pleit voor het behoud van de boventribale samenleving die Bonifatius en oneindig veel anderen wisten te verwerkelijken, gebaseerd op de overtuiging dat ieder mens het beeld van het goddelijke in zich draagt en verwerkelijkt. Ik pleit voor de moed om tegen het heersende narratief in te gaan als dat niet klopt. Ik pleit voor vergiffenis, die menselijke geste die relaties herstelt. Ik pleit voor liefde, voor elk bezielde wezen en voor alles dat nu nog als onbezielde wordt gezien. Ik pleit voor vrijheid.

En ik pleit voor waarheid; de subjectieve én de objectieve. Zonder waarheid is samenleven niet mogelijk. Want zonder waarheid is rechtspraak niet mogelijk, zonder rechtspraak is vertrouwen niet mogelijk, zonder vertrouwen is betrouwbaar economisch handelen niet mogelijk en zonder betrouwbare economie is samenleven niet mogelijk. Ze moet tot het uiterste worden beschermd.

Liberaal rabbijn Tamarah Benima hield gisteren de Rede fan Fryslân. Dit is een ingekorte versie van de tekst. Op ic.nl is de volledige tekst te lezen.